

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Controversiarum Inter Principes Cathedras Divi Thomæ
Doctoris Angelici, Et Scoti Doctoris Svbtilis**

Stümmel, Friedrich

Coloniæ Agrippinæ, 1680

Quæst. II. In quo consistat ratio ideæ divinæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84332)

D. Thomas sibi restituitur.

quod eatenus solum nata sit dirigere artificem in operando, ita Herincx. Licet ergo S. Thomas doceat eorum quæ manent in classe possibilium, non dari cognitionem actu, sed habitualiter & virtute tantum, seu quasi in actu signato practicum, adeoque concedat illis ideam, non in actu exercito practicum, per hoc non simpliciter negat, sed alitru illam respectu possibilium, imò hoc ipsum ex conceptis S. Doctoris verbis de verit. q. 3. art. 6. in C. Idea, inquit, proprie dicta respicit practicum cognitionem, non solum in actu, sed etiam in habitu; unde cum Deus de ijs, quæ facere potest, quamvis nunquam sumi actu, nec futura, habeat cognitionem virtualiter practicum: relinquatur quid idea possit esse ejus, quod nec est, nec fuit, nec erit. Quid clarius? ergo tenet uterque Doctor ideas divinas contineri respectu possibilium in simplici intelligentia, quæ ut antecedens voluntatis decreta,

atingat modum, quo res factibiles sunt in actu signato & primo, non tamen actu dirigat in actu secundo & exercito. In eo tamen Doctor subtilis differt ab Angelico, quod hic velit cognitionem possibilium, quæ executivè per voluntatis divinæ propositum sunt in tempore producenda, esse in actu exercito practicum seu exercitè effectricem rei ideatæ. Subtilis e contra vult illorum cognitionem, quæ est scientia visionis, esse merè speculativam, utpote posteriorem divinæ voluntatis decreto, à quo emendicatur, id est, non factibilium, sed quorum factio pro aliqua temporis differentia præsentis scilicet aut præteriti aut futuri jam supponitur: scientiam verò idealem esse simplicis intelligentiæ, eamque practicum, & operis faciendi per voluntatem ostensivam, adeoque ipsâ volitione priorem, de quibus plura suis locis in decursu operis.

Q V A E S T I O II.

In quo consistat ratio Ideæ divinæ?

S V M M A R I V M.

1. Discordantia opinionum de Ideis. n. 284.
2. Ratio ideæ tam conceptui formali, quam objectivo adscenda videtur. n. 285. & seqq.
3. Cognitio divina tamen talis est non secundum entitatem ab objecto se junctam, sed secundum representationem. n. 289.
4. Probabile tamen est cognitionem divinam non subire munus ideæ. n. 290.
5. Essentia divina nequit subire rationem ideæ secundum predicatum, quod sit ultima ratio constitutiva Dei. n. 295.
6. Neque secundum predicatum imitabilitatis ad creaturas. n. 297.
7. Grati concessio imitabilitatis respectu in Deo ab hac nequeunt subire rationem idealem. n. 301.
8. Divina Essentia non induit rationem ideæ ut naturæ. n. 204.
9. Essentia Divina se tenens ex parte objecti representantis omne factibile, habet ideam rationem. n. 308. & seqq.
10. Creaturas posibles quæ cognita sunt ideam rationem obire, probabilissimum est. n. 316. & seqq.

284

Magna est dissensio inter Doctores, quod de formali & quidditativo conceptu importent ideæ in mente divina, an in uno solum conceptu explicari possint, an pluribus, an sint in intellectu divino formaliter an objectivè, id est, an ipsa intellectio & scientia Dei, qua intelligit creaturas posibles, an verò objectum illius scientiæ pro idea sit habendum, scientia ut dicit conceptum formalem distinctum contra conceptum objectivum est ratio formalis & imago intentionalis, quam habet artifex, dum construit opus artificiale, qua sine non posset respectu artefacti talis speciei esse completum operans. Conceptus idealis objectivus sumitur pro ipso objecto, quod per conceptum formalem ab artifice inspicitur, dum operatur, & sic idea idem sit ac forma speciei secundum quam Artifex agit. Itaque in Deo formalis est ipsa Dei scientia, quam

Deus habet in ordine ad creaturas (quæ nihil aliud sunt, quam divinæ artis opera) producendas, sumendo autem ideam, ut significat formam specabilem & ideam objectivam, illa est in Deo illius scientiæ objectum, potest autem hoc objectum sumi vel pro ipsis creaturis à Deo præcognitis, vel pro ipsa Divina Essentia, idque in duplici sensu, semel quatenus est creaturas eminenter continens & ut causa æquivoca, seu imperfectè ab illis imitabilis & participabilis secundum varios perfectionis gradus, & semel quatenus in ratione objecti infiniti representat intellectui omne factibile à divina potentia, qui est alius modus omnino diversus à priori. Hæ prælibatis, sic

ARTICVLVS I.

Quod Idea consistat non in solo conceptu formali, vel in solo conceptu objectivo.

ASSERTIO I.

Ad hoc ut agens intellectuale dicatur principium ad extra idealiter productivum, seu quasi ab indifferentia ad plures factibilium species proximè contrahatur, & completè determinetur ad specificationem operis, non ea duntaxat contrahi necesse est idea, quam objectivam dicimus, sed & formali, quæ est cognitio seu notitia factibilium, non ut per actum reflexum ab ipso agente inspiciatur intellectio velut objectum alterius actus intelligendi, sed quatenus per modum intellectiois agens ordinat ad talem speciem influxus vel actionis, ita ut tam expressioni formali, quàm objectivæ creaturarum ratio idealis ad censenda sit, quamvis non seorsum cognitioni, sed ut est objectivæ composita.

285 **H**anc esse conformem Doctori subtili ostendam mox infra: ex Scotistis illam propugnat *Posnantiensis* 1. d. 35. d. 3. *Concl.* 5. *Brinzenno* *Controversi* 12. de ideis *Divinis* art. 1. n. 12. & seqq. & n. 33. usque ad art. 2. *Smising* tract. 3. d. 2. q. 7. n. 106. & 107. & seqq. *Herrera* disp. 16. q. 1. *Martinus* *Meurisse* in sua *Metaph.* 1. q. 17. §. *prænotandum* quartò, ubi habet: *Idea est, vel conceptus objectivus ut terminans conceptum formalem; aut ut representatus in conceptu formali rei faciende; vel conceptus formalis ut representans conceptum objectivum ejusdem rei faciende.* *Herincx* de ideis *Divinis* d. 6. q. 6. n. 72. 73. & 75. illi tamen quatenus ibi ait *Scotum* fuisse problematium, adeoq; in via *Scoti* liberum esse ut quis teneat, quod lubet, non puto assentiendum, quia esto hoc fortè quoad creatura idealiter agentia verum sit, nullatenus tamen quoad Deum, qui ut rectius *Smising* l. c. conjunctim utramq; intuetur ideam, quas propter summam perfectionem semper & necessariò sibi habet præsentis intellectus Divinus in sua *Essentia* velut immediato & primo objecto, ita ut determinetur ad opus immediatè per imitationem divinæ cognitionis tanquam ideæ formalis, & ad imitationem *Divinæ Essentia* tanquam ideæ objectivæ & representantis seu producentis creaturas in esse cogniti, de quo *Controv.* sequenti ex professo. Itaq; non stat ab arbitrij libitu ut teneat quis sive hoc, sive alterum pro idea, seu quid quisq; velit nominare ideam ut sit lis de solo nomine, ut putat *Arriaga*, quasi nomine ideæ velint aliqui significari hoc, alij aliud, ac inde nascatur opinionum multiplicitas, etsi hoc dici possit

destruendo proprium hujus nominis significatum, sive ostendendo, quod ratio ideæ (quod difficile erit) alterutri non conveniat, secus tamen est usurpando illud, sicut ab *Augustino* & *Platone* principali, qui illas invexit in scholas post *Socratem* Magistrum suum *Idearum* assertatore, usurpatum fuit. Vide infra n. 316. in fine.

286 *Probatur Assertio auctoritate & simul ratione Augustini* in *Evang.* s. *Ioan.* Tract. 1. initio *Evang.* ubi expendit illa verba: *Quod factum est in ipso, vita erat.* Hic sermo est de ideis divinis, ut patet ex *Comm.* in eum locum, ubi ponderans, quod factum est, dicit, quod factum est, retine creaturam, in Deo habet rationem, subaudi ideam, quæ vita est, ecce creatura, quæ facta est, id est, res objectiva & cognita in Verbo in ipso, id est, in Verbo vita erat, retine, ut dixi, creaturam, *Universa*, inquit, creatura per ipsum facta est, major minor, per ipsum facta sunt *supera & infera, spiritalia, corporalia.* Quod factum est in ipso, vita erat. Si ergo omnia in illo, & quod in illo factum, vita est, ergo & terra vita est, ergo & lignum vita est, ergo & lapis vita est. Vides, quomodo creaturam, quam paulò antè mente retinuisti, hîc verbis exprimat, nec eo contentus insuper in Deo vitam appellet, quod ut melius intelligas, subdit: *Pronuncia sic quod factum est, hîc subdistingue & infra in illo vita est.* Quid est hoc? facta est terra; sed ipsa terra, quæ facta est, non est vita. Est autem in ipsa sapientia spiritualiter ratio quædam, quæ terra, quæ facta est, vita est. Statim mente retinuisti creaturam, jam retine, quòd dicat, est autem in sapientia ratio quædam, quæ terra vita est, quæ illa ratio sit, ex *Scoto* discamus, 4. d. 1. q. 1.

q. 1. §. ista ergo ratione prætermiffa. n. 20. conceptis verbis super hunc Augustini Commentarium in hæc verba: quod factum est in ipso, vita erat: sic ajente: *Objectum ut cognitum dicitur habere illud esse, quod habet ipsa cognitio.* & mox: *Res cognita est in verbo vita creatrix, & hoc ideo, quia cognitio ejus est realiter vita creatrix, quod enim de cognito dicitur objective, hoc in ipso cognitione oportet inveniri realiter.* Ubi manifeste Doctor asserit ex mente Augustini, quod creatura cognita appellari valeat vita objective & participative, quatenus est objectum cognitum & terminus cognitionis vivæ (dixi participative) quia quod creatura objective in Deo vita est, ideo est, ut hic Doctor, quia cognitio creaturæ est realiter vita creatrix, quod enim de cognito dicitur objective, in ipsa cognitione oportet inveniri realiter, quod desideramus audire apertius testimonium, quod non solum ostendit cognitionem creaturarum esse ideam in Deo, cum rationem idealem appellet artem & sapientiam Dei, qui termini innuunt aliquid se tenens ex parte actus vel formæ intelligendi, sed etiam ipsum cognitum esse, seu id quod est ex parte objecti à cognitione spectatum. ergo secundum Augustinum hic de ideis loquentem & Doctorem Subtilem utraque ratio tam cognitio divina, quam creatura in illo representata & cognita habet rationem ideæ in Deo, ut quemadmodum agens naturale completur in ratione principij per eam virtutis rationem, per quam præhabet effectum secundum convenientiam & similitudinem realem & determinatur per talem virtutem agendi ad talem speciem operationis, ita Deus, quatenus est Agens per intellectum, per suam cognitionem, non quomodocunque sed secundum similitudinem & convenientiam intentionalem cum effectu in se vitaliter representato, adeoque per cognitionem ut formaliter vita & per objectum ut participative vita est, & terminus relucens in mente divina determinatur, & ut dixi in Assertionem quasi contrahitur ad talem speciem operis, quod pulchre Scotus 1. d. 35. q. un. n. 12. & hic elucidat S. Augustinus exemplo artificis, qui in mente sua habet arcam: *Faber, inquit, facit arcam, primo in arte habet arcam, id est, in cognitione, si enim in arte habet arcam non haberet, non esset, unde fabricando illam proferret.* & mox: *attendite arcam in arte & arcam in opere, arca in arte vita est.* Atqui vita est, qua vivit anima Artificis, quam Artifex imitatur, seu quod in Artifice est ars, hoc in Deo, ut statim ex Subteli ostendimus, est ipsa scientia & cognitio, quæ realiter est vita creatrix, creatura autem vita objective, ergo utraque habet rationem ideæ in Deo.

287

Confirmatur ex Scoto 1. c. Domus, inquit, in intellectu Artificis dicitur habere illud esse, quod formaliter habet in ipsa cognitione domus. & mox: sic patet ergo ad argumentum, quia domus extra dicitur fieri à domo in mente, quia fit à cognitio-

ne domus in mente, tanquam à principio formali. quid clarius? & si dicas cum Maffio mox citando & Vulpe d. 29. art. 6. hinc non posse inferri, quod cognitioni conveniat ratio ideæ, audi quod subdit: *& cum dicitur quod est ens diminutum & domus extra est ens reale.* Dico quod cognitio ejus est ens reale, & perfectius ens quam domus extra, domus etiam in mente participat nobilius esse, quam sit illud esse extra, & sic intelligendum est illud Augustini, de Trinit. c. 10. & 11. scilicet quod superius habet nobilius esse in se, quam in intellectu, & converso autem, inferius habet nobilius esse in intellectu, quam in seipso (attende quæ sequuntur) hoc intelligendum est de illo esse, quod formaliter est ipsius cognitionis, & participative illius cogniti, ergo liquet constare de mente Scoti, quod ratio ideæ tum competat cognitioni vel speciei expressæ, cum etiam illi esse objective, quod ut dicitur Controv. seq. vi cognitionis sit, & à cognitione relinquatur, ita ut sicut in creatis eò domus extra, à domo in mente effici dicitur, quod fit à cognitione domus, quæ est idea formalis; ita de Divinis Ideis secundum Scotum eò creatura cognita asseritur idea, quod refert esse objectivum in Dei scientia formaliter expimente creaturas, seu, ut ait Doctor, quod esse creaturæ in mente Dei formaliter est ipsius cognitionis & participative ipsius cogniti, id est, respectu cognitionis, idea & vita formaliter, respectu termini cognitionis, idea & vita objective.

Confirmatur secundò ratione & simul ex Scoto 1. d. 35. q. un. §. ad ista, nu. 12. ubi decidens ideam non esse aliquam relationem in Essentia Divina, sed quia cognitio sit ratio æterna in mente Dei, secundum quam formet aliquid ad extra esse ipsum cognitum creaturæ, sic ait: *Isud videtur consonare cum dicto Platonis, ipse enim posuit ideas quidditates rerum per se quidem existentes secundum Aristotelem & male, secundum Augustinum in mente divina & bene.* Ecce Plato ponebat ideas secundum Aristotelem per se existentes, quod argumentum est ideas à Platone positas in rebus objectis corrigit, vel potius ab Aristotelem censura Augustinus Platonem vindicat, & re-tentis ideis vult illas in mente divina à Platone collocatas, ut non solum in objectis, sed & in mente divina invenirentur, unde hanc ibi definitionem Augustinus dedit: *Idea est ratio in mente divina, secundum quam aliquid est formabile extra, ut secundum propriam rationem ejus.* Quæ propositio sit & ponatur pro majori: atqui non solum creatura, ut multi voluerunt scotizare in locum cit. Scoti, est ratio æterna, immutabilis, seu secundum quam aliquid sit formabile ad extra, sed etiam imò principaliter talis ratio est cognitio divina, ut supra Doctor: *Domus extra fit à cognitione domus in mente tanquam à principio formali.* ergo domus extra æquè fit ad imitationem conceptus formalis, quam objectivi, hujus

Q.2. Andentur & quid sint ideæ divinæ. 131

huius tanquam similitudinis realis, illius ad imitationem tanquam similitudinis intentionalis, quæ applicat realem, ut influat in opus: quod subtiliter confirmat Doctor ibi n. 16. ostendens, ad actum intelligendi non exigere univocam assimilationem cum objecto, sed sufficere assimilationem cum causa objecti, id est, cum Essentia divina, intra cuius virtualitatem introspectitur effectus, sicut intelligitur conclusio introspecta & penetrato principio: ergo idea ut est ratio adæquatè determinans intellectuale Agens & quali contrahens illud ab indifferencia, ab indeterminatione & communitate agendi ad specificationem talis operis, ut sit propriè Agens *ἐκδοτικόν*, id est, opus efficiens secundum speciem suam, sumitur tum pro conceptu formali, quam habet Agens, dum construit opus, & sic est ratio ad opus ideandi formalis, tum pro conceptu objectivo, pro objecto scilicet, quod per conceptum formalem inspicit dum operatur, & sic idea idem est ac forma spectabilis, & utrique conceptui optime quadrat, nomen *idea* conceptui objectivo quidem, quia *ἰδέα*, vox græca, idem est, quod species, seu forma intuitibilis; conceptui formali quidem, quia ex imitatione græci verbi *ἰδέω*, vel ut alii, *ἰδω*, quod significat *scire*,

idem est, quod *scientia*, *cognitio*, unde *ἰδὼς* idem est quod *sciens*, *peritus*.

Hoc supposito probatur Assertio hac ratione: Ut Deus per ideam & secundum ideam dicatur operari, non solum requiritur cognitio, sed insuper aliquid ulterius est cognoscendum, id est, non est solum alicujus cognitio, sed ut sit alicujus *stabilis* cognitio, sed hoc præter ipsammet cognitionem est ipsammet objectum, cuius ad instar & imitationem operantur: ergo ut dicatur aliquid principium idealiter productivum & contractum ab indeterminatione ad specificationem actus necesse est illud determinari ab utraque tam formali, quam objectiva, sed de hoc in sequentibus.

Dixi in Assertionem: *Quamvis non scorsim cognitioni, sed ut objectiva composita*, patet tum ex dictis, tum ex assertionem tertia mox infra, tum ex hac ratione: quod causalitas idealis in eo consistat, ut dirigat Artificem ad opus edendum: sed ad hoc nec sola sufficit cognitio secundum suam entitatem considerata, sed qua est conjuncta intentionaliter objecto, seu qua est similitudo expressa creaturarum, est quæ, ut alii dicunt, objectum *idea* quod, cognitio *idea* quo &c. pro quo magis stabienda, sit

ASSERTIO II.

Supposito quod Essentia Divina, ut gerit munus notitiæ, sit aliquo modo dicenda idea ad mentem Doctoris Subtilis ipsa cognitio Divina ut est similitudo intentionalis, id est, non secundum solam entitatem ab objecto sejunctam, sed secundum representationem & directionem in ordine ad objectum habet rationem ideæ creaturarum.

289 **H**æc est eorum, quos proxima Assert. recensuimus, & præter dicta superius magnam mutat fidem ab antiquis, nam Eusebius 11. præpar. Evangel. c. 2. ex Trismegisto & Chaldaeis refert *ideas* esse *Patris cogitationes* & *rationes universales nature*, id est, rationes secundum quas universaliter Deus Auctor Naturæ producit naturas. Adnecit ibidem Eusebius: *Stoici, qui à Zenone originem ducunt, notiones in animis nostris anticipatas ideas esse dixerunt*. Licet autem notio accipiatur aliquando pro nota aut caractere certæ significationis, & non pro cognitione, hic tamen pro illa sumi vel inde apparere, quod illas anticipatas vocet ideas, & non quasi tandem grammaticaliter sancitas. Secundo Eusebius 1. de perenni Philosophia c. 12. ex Philone & Plotino refert: *idem esse totam idearum seriem, atque ipsam immensam Dei sapientiam*. Videntur ergo Antiqui ideas in cognitione constituisse, non quomodocunque, sed ut sunt creaturarum per similitudinem intentionalem expressivæ, qua ratione cognitionem non dicimus ideam, nisi quatenus terminatur ad, & repræsentat objectum.

290 Dices: SS. PP. probant ideas in Deo esse, ac

Deum per ideas operari, sed non probant cognitionem in Deo esse, hoc enim de se constat, essetq; idem ac si probarent Deum agere per cognitionem & ex cognitione, quia agit per cognitionem & ex cognitione. Respondetur: etsi non probent SS. PP. Deo inesse cognitionem, hoc enim merito supponendum est, non tamen constat de se, an sola suppetat idea objectiva, an non requiratur idea formalis, consequenter quin questio fieri possit, an cognitio induat rationem ideæ formalis, ut est expressiva imago creaturarum, sic enim ratio subest, ut dici, & pro idea teneri possit.

Dixi: *Supposito quod Essentia & cæt.* quia etsi non putem cognitioni divinæ, ut est talis similitudo, omnino denegandam esse rationem ideæ, dubitari tamen potest, & quidem cum fundamento, an illi sit ratio ideæ principaliter deferenda. Mastrius Tom. 1. de Deo, disp. 3. de divinis ideis art. 1. n. 44. negat rationem ideæ propriè loquendo cadere in conceptum formalem. Numero tamen 45. propter loca Scoti sæpè citata concedit illi nomen ideæ secundum quid adaptari posse, *Cognitio enim participare potest*, inquit, *rationem ideæ*, quatenus ad rem factibilem

Obiectio diluitur.

Mastrius non videtur asse-

entus
mentem
Subtilis
Doct.

lem ut ad ideam terminatur. Ex quo concludit Herreram supra cit. non satisfundat ex illis locis intulisse ideam de mente Scoti formaliter spectare ad formalem rei conceptum, Quamvis enim, inquit, idea in mente artificis dicat realiter & participativè esse ipsius cognitionis modo explicato, & formaliter tamen vidit aliud esse secundum quid, sed præposterè combinat ly realiter cum ly participativè, loquendo ad mentem Scoti, quia contra expressa verba vult cognitionem participativè solum esse ideam, nam objectum ut cognitum, inquit Doctor l.c. dicitur habere illud esse, quod habet ipsa cognitio. Ecce objectum dicitur habere esse cognitum, quia cognitio est. Et mox: Res cognita in verbo est vita creatrix, ideo (adverte hanc causalem) quia cognitio illius est realiter vita creatrix, ecce res creata participat in eandem rationem seu vitam à cognitione, non è converso, & ideo subdit coherentè: quod enim de cognito dicitur objectivè in ipsa cognitione oportet invenire realiter, ubi objectivè idem est quod participativè, ut ipsemet Doctor explicat 4. d. 1. q. 1. n. 20. supràcc, dicens: quod cognitio domus sit perfectius ens, quàm domus extra, & quod illud nobilius esse domus formaliter sit ipsius cognitionis & participativè illius cognitio. Itaque si de mente Scoti agatur, sicut cognitio non participat de objecto, sed è converso res cognita universaliter dicitur id esse participare quo habet cognitio, satis dixisset Mastrius, non quod cognitio participet ideam fieri à creatura

cognita, sed è contra rem cognitam rationem ideæ obtinere per participationem à cognitione, ut ostendimus art. ... ad quem in hac Affertione Lectorem remitto; hic interim uni-que quidem conceptui seclusa lite de nomine rationem idealem de mente Scoti adjudicamus, ita ut si comparentur ad Augusti. definitionem ideæ, quod sit ratio aeterna in mente divina, secundum quam aliquid est formabile extra se secundum propriam rationem ejus, vix appareat, an idea ad rationem formalem intelligendi, an ad objectum pertineat, unde natum est Scottistarum quorundam ingens dissidium, Bassius enim 1. d. 36. q. 2. art. 2. §. Quarta particula prædicta definitionis docet, quod idea se tenet ex parte objecti cogniti, & quod actus intelligendi non possit dici idea seu ratio intelligendi, pro-ut se tenet ex parte intelligentis. idem tenet Bargius in 1. Sentent. d. 35. q. un. §. Ad ista dicens, idea est res cognita, & nullo pacto est ratio cognoscendi. E contra Guilielmus de Rubione in 1. d. 35. q. 2. §. Ex istis contra prædicta sustinet ideam in conceptu formali, non in objectivo statuendum esse. Attamen quidquid sit de illis prædictis Scottistis, supposito quod aliquo modo cognitioni divinæ seu conceptui formali ideæ ratio coaptari debeat, restat resolvendum an in illa primariò & strictissimè ideæ ratio sit constituenda, cujus resolutioni præmittenda sunt, quæ hic in distinctis articulis subduntur.

ASSERTIO III.

Valde probabile est, abstrahendo ab auctoritate, Essentiam Divinam, ut cognitionis munus obit, non habere rationem ideæ, accipiendo ideam strictim pro ratione & forma, quam Artifex in operando intuetur.

291
Cognitio
ut est a-
ctus for-
malis non
habet ra-
tionem
ideæ.

Probatur, tum quia auctoritates tam Veterum, tum etiam Scoti in congruo sensu explicationem admittunt, tum quia rationem spectando, id est ratio ideæ, ad quod respicit Agens ut ad formam exemplarem, ut scilicet ad illius similitudinem fiat res ab Agente per intellectum, sed hoc non est cognitio, quam nec primariò nec secundariò in operando respicit intellectus Dei, cum sit solum principium formale quo. Secundò illi convenit esse ideam, quod est primò participatum ab ideata creatura posita in effectu, sed hoc non est cognitio; min. prob. participare est ideatum ideæ in toto assimilari eamque in omnibus, quoad fieri potest imitari, ac in esse reali totum exprimere id quod in idea relucet, sed cognitioni ut est non se tenens ex parte objecti, sed ut est tale principium formale, non assimilatur ideatum. Terriò, id habet rationem ideæ, quod est ratio cognoscendi ideatum sub ratione objecti saltem terminativi, consequenter prima ratio exemplariter operandi & producendi, ad ista liquidem ponitur ideæ: sed hoc non est, nec ad hoc cognitio ponitur in

Deo. Quartò probat Assert. Mastr. l.c. n. 44. et Augustino indicante ideam non esse ipsam intelligentiam, sed potius rem illi objectam per modum termini, quod confirmat auctoritas Clement. Alex. 5. Stromatum sub initio dicens: Idea est divina intelligentia, non formaliter, sed objectivè, quia subdit: sive quod à mente divina intelligitur, Et S. Dionysius c. 5. de Divinis Nominibus apud S. Thomam 1. contra Gentes c. 54. postmodum: Quidam Philosophus Clemens nomine, putat ut conjecturantur Doctores, ille qui fuit discipulus & successor Petri dixit, quod nobiliora membris sunt minus nobilium exemplaria, ubi per nobiliora in mentibus indubie exprimit illa, quæ repræsentant minus nobilia, per modum objecti, sic enim illa solum intuentur mentes, quæ ratione etiam potest explicari Doctor nollet superius dicens: Inferius habet nobilius esse in intellectu, quàm in seipso, & quamvis ibi subdat: Hoc intelligendum est de illo esse, quod formaliter est ipsius cognitionis, id est, quatenus est imago vitalis, addit tamen esse participativè objecti, id est, quod illa repræsentat per modum

Q.II. An dentur & quid sint ideæ divinæ? 133

modum objecti, & quia per modum objecti, ideo per modum ideæ, seu exemplaris, ita ut cognitio Dei sit ideæ, consequenter creaturarum cognitio, non tamen ipsa cognitio sit ideæ, & hæc consonant S. Augustino dicente non alibi quam in mente Divina esse reponendas: dic quare? an quia cognitio divina ideæ est? sed quomodo quis sanæ mentis cogitaret illam extra mentem Divinam ponendam? hoc certè tanquam indubitatum apud omnes August. probandum non assumpsit: ergo ipse per ideas significabat res objectas Divinæ cognitioni, quas extra divinam mentem quis cogitare posset, ut de Platone dixit Aristoteles, hinc rectè Aug. Non enim extra se quidquam positum intuetur Deus (ecce ideam pro objecto intuitibili) ut secundum id constitueret, quod constitueret, nam hoc opinari, sacrilegium est.

Ad rationes Doctoris pro Assertionem prima dici potest iis solum contendere absque cognitione divina ideam exercitè esse tum posse, sicut neque motum aliquod exercitè intellectum aut voluntatem movere ad operandum potest, nisi cognitum.

Confirmatur: si roges pictorem vel acupunctorem de quo exemplari artefactum suum effecerit, sanè non ostendet cognitionem suam, sed ipsum prototypum vel facturam originalem vel hominem vel equum ad cuius modum & instar opus transumptum est, ex quo apparet objecti longè veriusimilius germaniusque non

in cognitione exemplar seu ideam propriam esse querendam.

Hoc ipsum confirmatur secundo efficaciter ex S. Scriptura Exod. 25. v. 40. *Inspece & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* & c. 26. v. ... ubi Deus à Moyse, Aaron, Nadab, Abiud & septuaginta senioribus ita in monte dicitur visus, sub pedibus ejus quasi opus lapidis Saphirini & quasi cælum cum serenum est. Quæ duo loca Veritas memoratur Actuum 7. v. 44. his verbis: *Tabernaculum Testimonii fuit cum Patribus nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam, quam videret.* Et ad Hebræos 8. v. 5. *Vide omnia facta secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte.* Ex quibus Assertio nostra firmatur & roboratur in eo ideæ seu exemplar constituendum est, in quo illud constituit S. Scriptura: sed hæc constituit illud in eo quod monstratum ostensumque, sive in forma quam Moyses viderat, non in visione aut cognitione, quæ reddebat formaliter Moysen intelligentem: ergo ideæ vel exemplar non est ipsa cognitio, sed cognitionis objectum. Plura ad hoc propositum, vide art. 3. sub Assertionem 9. num. in quarta probatione positivè confirmata, ibi.

Ex his consequenter deducitur ideæ divisionem in formalem & objectivam ideæ propriè dictæ divisionem non esse, sed ideæ generalem quia tam ideæ strictim spectatæ quam propriè dictæ nomen illud adoptari potest.

ARTICULUS II.

Quid sit illud objectum, sive illud esse objectivum, quod censetur in Deo habere rationem ideæ?

Præmittendum esse objectivum & ideale creaturarum dupliciter sumi, semel pro ipsismet creaturis in mente divina objectivè solum contentis, seu quæ obijciuntur menti Divinæ, ita ut nihil est esse ideale & objectivum creaturarum, nisi ipsum ens possibile, quæ terminat scientiam simplicis intelligentiæ, non quidem ob solam determinationem cogniti vel apprehensi, quæ illi accedit extrinsecè ab actu scientiæ simplicis intelligentiæ, sed ob omnimodam similitudinem, quæ interest inter creaturam possibilem & existentem.

Secundò accipitur Esse objectivum creaturarum pro ipsa Essentia Divina, ut se tenet ex parte objecti, idque semel, ut est ratio

formalis existens Deitatis, secundò ut est quædam ratio expressiva creaturarum, quod iterum ad hoc ut habeat rationem ideæ objectivæ duplicem admittit sensum: in primo sensu accipitur, quatenus Essentia Dei est causa æquivoca eminenter continens perfectionem creaturæ, quæ ratione dicitur defective imitabilis à creatura, seu objectum cognitum imitabile, in hoc itaque sensu Essentia Divina dicitur ideæ ut subternitur habitudini imitabilitatis creaturarum. In secundo sensu accipitur, quatenus Essentia Divina in ratione objecti repræsentat divino intellectui omne factibile à Divina potentia. Huius præli-

batis sit

* * *

ASSERTIO IV.

Quomodocunque Essentia Divina habeat rationem ideæ, nullatenus tamen secundum prædicatum, quod est ultima ratio constitutiva Dei, & quæ reliquos gradus essentiales in Deitate reddit Naturæ Dei proprios ac à totâ universalitate entis creati alienos.

²⁹⁵ **H**anc inter *Scotistas* cenſeo indiſputabilem, nec docet oppoſitum *Smifing* l. c. n. 210. dicens: Divinam Eſſentiam non modo realiter, ſed etiam formaliter ex natura rei eſſe unam & indiſtinctam omnium factibilem ideam, per hoc eſto ſuſtinendum putemus prædicata Dei eſſentialia non diſtingui ex natura rei formaliter, ſed eſſe metaphyſicè indiſſibilia, adhuc non debet inferri, Eſſentiam Divinam eſſe ideam, quâ dicit Deitatis rationem omnino ultimam & in ſenſu quo illam explicavimus *Controv.* 9. q. 8. à tota creaturarum maſſa primo diſtinctivam. Ratio eſt, quia ſic abſtrahit à continentia eminentiali creaturarum, primum conſequenter amittit ideæ characterem, qualis eſt convenientia & proportio cum re ideata: ergo Eſſentia Divina in hac acceptione non eſt idea creaturarum: conſeq. patet, quia Eſſentia ſecundum hoc prædicatum nec metaphyſicè, imò nec per rationem dividi poteſt: ergo ſi illa idea eſſet, jam repugnaret ideæ eſſe multiplicabiles, ſicut repugnat Eſſentiam ſecundum hoc prædicatum eſſe diviſibilem &

Ratio ultimò diſtinctiva Dei nequit obire munus ideæ.

multiplicabilem, *Anteced.* prob. quia in hac abſtractione Eſſentia nequidem minimè conſideratur ſecundum Attributa ſibi propria creaturis incommunicabilia: qualia ſunt: omnipotentia, infinitas, aſcitas & cætera, quæ nullo modo participantur à creaturis, ſed nec ſecundum prædicata eſſentialia creaturæ intellectuali communia, id eſt, quæ participantur à creaturis: certum ergo eſt Eſſentiam in illa abſtractionis puritate conceptam non poſſe dici ideam.

Dices: Ratio ultimò conſtitutiva & primo diſtinctiva Dei eſt ſecundum nos l. c. vitæ radicalis Dei, ſed creaturis intellectualibus cum Deo ratio vitæ etiam radicaliter ſumptæ communis eſt: ergo ſecundum illam poteſt eſſe idea creaturarum.

Reſpondeo: Non conſtitui à nobis vitam radicaliter intellectualem, quæ vitæ eſt, ſed quatenus conſideratur ſub actualitate per Eſſentiam, & ut eſt exiſtens eſſentialiter, in quo cum Deo nulla convenit creatura. Vide *Controv.* 9. & q. 8. ex quibus ampla huius ſolutio habetur. Vide item hanc *Controv.* q. 4. ſub Aſſ. 3. n. 342.

ASSERTIO V.

Eſſentia Divina ſub conceptu relato imitabilitatis ad creaturas non habet rationem ideæ earundem.

²⁹⁷ **E**ſt *Scoti* l. d. 35. q. unica. §. Ad Argumenta. n. 16. ubi diluit argumenta à ſe ibi in oppoſitum adducta 4. d. 35. q. 3. §. *Secundo eſt videndum.* Eſt autem contra Thomiſtas, qui communiter oppoſitum ſuſtinent cum D. Thoma, cui tamen apud Macedo noſtrum coll. 9. diſſ. 1. de ideis Divinis Sect. 1. ad initium, concluſionis oppoſitum tribuendum eſſe negat *Cajetanus*, quocum ibi diſtus Macedo diſceptans oſtendit D. Thomam expreſſè docuiſſe reſpectus in Deo attingere ad quidditativam exemplaris ſeu ideæ ratione, in iſq; ideas multiplicari, multiplicantur ideæ, adeoque rectè *Scotum* conſutare reſpectum imitabilitatis non eſſe ideā. Quidquid ſit,

²⁹⁸ *Probatur* Aſſertio: Illud eſt idea in Deo, quod imitatur omnis creatura, ſed manifeſtum eſt quod creaturæ non imitantur reſpectus rationis reales ad creaturam nulli ſunt in Deo, & ſi eſſent, nec illos imitarentur creaturæ, non magis Eſſentia Divina per illos eſſet imitabilis à creatura, quàm quod color ſit viſibilis, quia

habet reſpectum viſibilitatis, neque enim viſus attingit colorem cum reſpectu viſibilitatis, ſed ipſum colorem abſtractum à tali reſpectu, ergo ſimiliter eſto creaturæ imitantur Divinam Eſſentiam, non aliter tamen quàm abſtractam ab omni reſpectu, conſequenter tales reſpectus nihil conferunt, nec attingunt ad rationem ideæ, ut optimè *Doct.* 4. d. 50. q. 3. n. 3. verſu: *Et ſi arguatur. Illud quod ſe habet in ratione cogniti eſt adductum vel abſtractum ab alio, puta ab alio, quod non notificat vel exprimit creaturas Deitatem imitantes, ſed potius præmittit illarum notitiam in Deo. Ex quo*

Probatur ſecundo ex hac altera Doct. ratione tracta à communi reſpectuum conditione: Quidquid exigitur ad rationem ideæ, habetur in Deo priuſquam concipitur reſpectus imitabilitatis; ergo talis reſpectus nihil conſert ad conſtitutionem ideæ. *Anteced.* prob. quia licet ſtatim poſſit conſurgere apprehenſio reſpectus imitabilitatis, attamen

Q.II. An dentur & quid sint ideæ divinæ? 135

Habitudo relationis supponit extrema.
extrema inter quæ confurgit ex natura rei supponit: sed illa extrema habent rationem ideæ: ergo secundum hoc non est de formali ratione ideæ, quam imitantur creaturæ, maj. patet, quia omnis respectus five realis five rationis naturaliter præsupponit extrema, cum nequeant tales respectus fundare, nisi prius sint, proinde nequeunt Deus & creatura fundare respectum imitabilitatis, nisi quæ creaturæ possibiles sunt: ergo prius cognoscuntur creaturæ ut absolute possibiles, quam respiciant Essentiam Divinam ut ab illis imitabilem, & vicissim Divina Essentia præintelligitur participabilis ante comparisonem habitudinis imitabilitatis ad talem vel talem creaturam imitantem.

300 Probatur tertio: Respectus imitabilitatis five dixeris cum *Scotistis* illum formari per intellectum viatoris, five ut D. Thomas in art. 2. ad

tertium de ideis Divinis dixeris *causari ab intellectu divino comparante Essentiam suam ad res*, non est nisi respectus rationis, ut ibidem S. Thomas ad quartum: *Non tamen sunt reales respectus sicut illi quibus distinguuntur Personæ*, quod & hic suppono ex aliis dictis supra Cont. 1. 3. q. 7. in digress. n. 263. & ex Tom. 2. Controv. 2. q. 4. art. 1. in fine, non dari in Deo realiter alias relationes, quam substantiales seu ad Personas Divinas, sed talis respectus rationis ideam præexigit constitutam, ergo ille & omnes tales sunt omnino impertinentes ad constituendam Divinam Essentiam in ratione ideæ. Sed demus Adversariis suos quos asserunt respectus, etsi S. Thom. a. 2. doct. putem loqui de respectu fundamentaliter sumpto, five in actu signato, contra illos, qui contrarium tenent. Sic

ASSERTIO VI.

Dato quod respectus imitabilitatis exigeretur in Deo, attamen neque suppetunt ad rationem ideæ, neque ad ideas (quæ exprimere deberent creaturas, quæ sunt terminus illius respectus) in Deo multiplicandas.

301 *Probatur Assertio:* Idea Divina debet posse exprimere creaturas secundum se totas, sunt enim secundum se totas quasi artefacta Dei, proinde debet illas exprimere non solum secundum rationem in communi, sed & in particulari usque ad ultimum prædicatum aheitatis, hoc enim aperte liquet ex definitione ideæ datâ à S. Augustino supra, quod sit ratio æterna in mente Divina, secundum quam aliquid est formaliter ad extra, ut secundum propriam rationem ejus, sed nullus respectus sic creaturas exprimere potest, licet enim cognito uno relativorum cognoscatur, & reliquum in quantum correlativum est, ut cognito Patre cognoscatur quod habeat Filium, non tamen distinctè, & in particulari cognoscitur terminus quantum ad absolutum, quis enim ex hoc cognosceret, quod ille Filius sit ille vel alius, *Sortes vel Plato*, ubi scitè *Aureolus* 1. d. 36. part. 2. art. 1. versu: *Opinio D. Thomæ* concludit: ergo similiter dato quod cognita Essentia Divina & respectibus imitabilitatum, quatenus relatè se habent ad terminos cognosci possit, quod sint multa Divinam Essentiam imitantia, non tamen cognoscetur virtute illorum respectuum, quod sint illa in sua natura propria quantum ad esse simpliciter absolutum ipsorum, quatenus nimirum est talis creatura, homo, equus & cæt.

sunt, varia versant responsa, quæ quia vident non posse subsistere, aliqui fatentur istos respectus in Deo ad creaturas non habere rationem formalem constitutivam idearum, ita expressè *Gonet* disp. 7. de ideis Divinis art. 2. §. 1. num. 45. dicit tamen illos se habere ut modus aliquis seu conditio requisita, ut ipsa entitas Divinæ Essentia exerceat officium plurium idearum, & sub inferius n. 47. ex mente D. Thomæ q. de veritate q. 3. art. 2. ad 2. dicentis: *Idea de suo principali intellectu habet aliquid præter Essentiam, in quo etiam completur formaliter ratio ideæ, ratione cujus dicuntur plures ideæ*, sic, ait, intelligendus est (puta, S. Thomas) de respectu imitabilitatis ad creaturas, quo tanquam modo intrinseco constituitur & completur ratio ideæ in Deo, licet enim talis respectus sit rationis, potest tamen ad constitutivum ideæ pertinere, ita ille, ubi videtur dicere & contradicere quod dixit: si ut habet n. 45. ille respectus non se habeat ut ratio formalis constitutiva idearum, quomodo idem respectus ut hic n. 47. pertinet ad constitutivum ideæ ut modus intrinsecus? *idea* (propriis utror hujus Auctoris terminis) est vera & realis causa ac realiter influens in suum ideatum, ergo non potest constitui per respectum rationis. Subsumo: ergo nec potest ad constitutivum ideæ pertinere ut modus illius intrinsecus. Prob. assumpt. ens reale est ens ratum, atqui ad esse ratum non confert ens irritum, quale est rationis. Secundò, secundum S. Augustinum visione ideæ anima sit beatissima, & sine cujus cognitione nemo sapiens esse potest, quod certè non cohæret veritati, si ens rationis intrinsecè spectet ad ideam.

Alia responsa producit *Ruitz* apud *Ortegam*, qui *Controv.* 11. de scientia Dei, disp. 8. q. 3. cert. 4. M 2 n. 7.

302 Adversus hæc & alia argumenta contra respectus illos, quæ apud alios *Scotistas* legi possunt, R. P. *Stumelii* Tomus 1.

Gonet opinio de ideis.

Respectus impertinentes sunt ad ideam.

n. 7. ingenuè fatetur illa non esse firma & soluta, quare aliter respondet concedens Scotistis rationem causalitatis idealis sive ideæ in Deo prorsus absolutam esse ab istis respectibus ad creaturas, non secus atque ipsa omnipotentia Dei in possibilibus, ita ut idea, qualis in se est, à Deo cognoscatur absq; ulla creaturarum cognitione, quamvis autem ut exercitè ad ejus imitationem creatura à Deo producat, hæc etiam prænosci à Deo debeat ut materia ideam imitatura. Ita ille.

Verbum
compre-
hensivè
cognosci
sine crea-
turarum
eminen-
tia impli-
cat.

Hæc responsio posset alicui videri minus valens aliis, tum primò; quia implicat cognosci ideam sine ideato, ergo implicat illam cognosci sine creaturis. Anteced. prob. in opinione hujus Auctoris l. c. n. 8. Essentia Dei secundum omnia prædicata essentialia, imò ipsum verbum Divinum n. 10. statuitur idea Divina, sed implicat intelligi verbum cognitione intuitiva & comprehensiva, qualis est Dei cognitio, sine continentia eminenti creaturarum, ergo & implicat cognosci sine creaturis. Sed implicat Essentiam Divinam esse ideam, nisi qua præcontinet creaturas, seu qua in intellectione intuitiva habetur esse intelligibile creaturarum. Tum secundò, quia nulla cognitio est sine objecto ad quod illa terminatur: sed cognitio simplicis intelligentiæ pro objecto habet crea-

turas possibiles, seu ut melius procedam ad hujus Auctoris principia: sed ipsa idea, Essentia scilicet Divina, quæ est ipsum esse eminentiale creaturarum est divina cognitionis objectum formaliter inexistens per omnimodam intellectus, intellectionis & intellecti identitatem realem, ergo non cognoscit ideam non cognitis creaturis, quoniam de necessitate per istud esse eminentiale creaturæ sunt objectivè in intellectu divino, ita ut esse objectivum in intellectu divino non subsistat nisi per derivationem intelligibilem ex illo esse creaturarum eminentiali actualiter intellecto.

Verum re ipsa videtur velle hic Auctor ideam cognosci à Deo præscindendo non omnino à cognitione creaturarum, quæ possibiles sunt, sed quæ ad futuritionem per decretum contractæ sunt, id est, ideam cognosci præscindendo ab actuali existentia ideati, quod verum est & docetur à subtili, tum autem quomodo stat, quod expresse ponit n. 6. Essentiam Divinam propriè obtinere rationem ideæ, ut actu à creaturis imitabilis est ut natura, seu participabilis à creatura in ratione entis & substantiæ. Ut communiter Thomistæ recentiores? contra quos, cum facile quo ad hoc sese expediet Ortega, sic

ASSERTIO VII.

Essentia Divina non inducit adæquatam rationem ideæ, ut nuda Natura est, esto talis non præscindat à scientia & volitione Divina.

304

Hæc objicitur ex Doctore Subtili ll. cc. & probatur contra Recentiores Thomistas statuentes pro idea Deitatem præcisè, ut est eminenter continens creaturas adeoque participabilis & imitabilis ab illis secundum æquivocam naturæ assimilationem, id est, non secundum similitudinem intentionalem, seu representantis & representati, sed secundum similitudinem naturalem & realem sive in essendo scilicet qua duntaxat cum illis in esse entis similitudinem habet.

305
Prædica-
ta Deita-
ti propria

Probatur Assertio: Essentia Divina ut talis Natura est, vel consideratur secundum perfectiones sibi proprias, quales sunt esse per essentiam, esse à se esse actum purissimum, esse infinitum, omnipotentem & cæter. vel secundum perfectiones creaturis defectivè seu imperfectè communicabiles: atqui neutro modo Deus induit rationem ideæ: major patet, min. quoad primam partem similiter patet cum creatura Essentiam Divinam secundum perfectiones sibi proprias nullatenus imitari aut assimilari valeant, quin potius propter ab similitudinem recedunt à natura Divina, ut ostendimus Tom. 2. Controv. 6. q. 1. per diversos articulos, Eadem minor quoad secun-

dam partem probatur: ad perfectam ideam, qualis est Divina, requiritur ut sit forma univoca in hoc sensu, ut sit perfectè ostendere potens rationes omnes & prædicata specifica & propria operis faciendi, sed talis non est Divina Essentia nudè considerata secundum rationes transcendentibus gradus communes & analogicos v. g. entis, substantiæ, vitæ, intellectivitatæ, sapientiæ & c. major evidens est ex definitione ideæ superius ex S. Augustino recitatæ, cum sit ratio secundum quam aliquid est formabile ut secundum propriam rationem ejus, id est, formabile secundum speciem suam, qua ratione dicimus creaturas esse participationem quandam putà idealem Divinæ Essentiæ, cum alioqui ideata non inter idealiter effecta, sed inter fortuita forent connumeranda. Min. prob. quia sic Angelus posset dici idea hominis, homo bruti, brutum viventis inter sibilis, & hoc lapidis, quia etiam sunt sibi similia in prædicatis transcendentibus, imò magis si proprietatem singulorum prædicatorum Dei scilicet & creaturæ spectemus, quam Deus cum creaturis.

Respondetur: Divinam Essentiam esse ideam creaturarum non solum quoad rationes illas, quæ

Q.II. An dentur & quid sint ideæ divinæ? 137

quæ formaliter reperiuntur in Deo & creaturis
ut esse, vivere &c. sed etiam quoad illas, quæ
in solis creaturis reperiuntur quoad omnem
modum & realitatem, ratio est, quia Essentia
Divina est similitudo expressa omnium perfe-
ctionum creaturarum, eâ ratione namque dicitur,
quod creatura sit participatio quædam Divinæ
Essentiæ, quia eminenter reperitur in similitu-
dine sui expressa: sed talis eminentialis non
convenit creaturæ respectu alterius creati; ergo
Essentia Divina potest esse idea, eamque pos-
sunt imitari, secus est de creatura. Sed per hoc
nihil solvitur, quod probatur: vel enim illa
similitudo expressa sive expressio creaturarum
notificat creaturas in seipsa, ut in ratione ob-
quam talia objecta representantur & præsciun-
tur, sicut conclusio secundum speciem suam
representatur & præscitur in suo principio, id
est, non in esse entis solum sed in esse intelli-
gibilis & representantis; vel expressio illa
eminentialis creaturarum est similitudo non
secundum speciem rei representativa, sed
expressio purè analogica ac imperfecta, qua-
lis reperitur inter substantiam & accidens in
ratione entis, vel inter lapidem & Ange-
lum in ratione substantiæ: si primum: jam
tenent cum Scotistarum opinione in sequen-
ti assertionem explicanda: si secundum, manet
argumentum, etiam si addas eminentialem
illam expressionem involvere simul continen-
tiam virtualem Essentiæ, inde enim non
magis induit rationem ideæ, quàm sol in-
duat ideam coloris, quem ille virtualiter
continet. Denique quamcunque opponen-
tes excogitaverint instantiam, quamdiu vo-
lunt Essentiam Divinam habere rationem i-
deæ ac imitabilem esse secundum similitu-
dinem duntaxat realem & in essendo, non
secundum similitudinem representantis & re-
presentati, nunquam aliam evincunt in Di-
vina Essentia imitabilitatem, quam analogi-
cam & imperfectam seu secundum gradus
solum quosdam communes & transcenden-

tes, quam constat non esse ideam propriè
dictam, juxta quod Doctor Seraphicus S. Bo-
naventura 1. d. 35. art. 1. q. 3. ad 2. ait: *Similitudo imitationis est modica, quia in modico potest finitum imitari infinitum, unde semper est major dissimilitudo quàm similitudo: ergo analogica & defectiva imitabilitas illa in natura nequit esse idea.* S. Bona-
vent.
vent.

Secunda pars Assertionis quod scientia &
volitio interveniens non conferat ad ratio-
nem idealem vel constituit ideam, probatur
ex dictis Q. præced. Divina Essentia est prin-
cipium generationis, & Pater æternus sci-
ens & volens secundum illam producit &
assimilat sibi Filium Divinum: atqui prop-
terea nemo dicit Essentiam esse Patri ideam
ad producendum Filium sibi similem: ergo
scientia & volitio nil conferunt ad esse i-
deæ. Secundò homo volens & sciens gene-
rat hominem sibi similem, imò Pater inten-
dit & optat eam in Filio similitudinem: sed
per hoc natura generantis non induit ma-
gis causalitatem ideæ ut concurrat ad gene-
rationem velut forma idealis seu exemplar
ideati, quam ignis generans ad ideam ignis
geniti, ergo licet in Agente libero &
per intellectum non fortuitò, sed idealiter ope-
rante requiritur scientia & volitio, ne verificetur
id ridiculum à figulo assumptum apud Ho-
ratium in Arte:

*Amphora cepit
Institui, currente rotâ cur urceus exit?*

Attamen cum longè minor proportio & simi-
litudinis sufficit imitationi, quam ideæ cernere ex
cognitione & volitione similitudo, quam ha-
bet effectus cum causa in esse entis sive imitabi-
litas in natura non redditur artificialis & idea-
liter egesta, si aliunde effectus illam naturam
non imitetur ut formam artificialem, utpote
quæ representativè concurrat ad effectum. Pro
quo sit

ASSERTIO VIII.

Essentia Divina quatenus se tenens in ratione objecti infiniti repræsen-
tat intellectui Divino omne factibile jure censetur habere rationem
ideæ Divinæ.

308 **H**anc tenent plurimi Recentiores ex Sco-
tistis, *Mastrius* illi contrariatur d. 3. de in-
tellectu Divino. q. 2. de ideis Divinis art. 1.
num. 47. art. 3. tamen in responsis ad Argumenta
Bassolii n. 69. fatetur illam esse probabilem, sed
absolutè illam sustinent *Swinsing*, *Herincx*,
Meurisse, *Brinzenno*, *Bassolius* II. citatis. *Fra-
sen* Tract. 2. d. 1. art. 2. Sect. 2. q. 1. n. 12. Concl.
2. de ideis Divinis, noster denique *Hannibal*
Rosselus in suo *Pymandro* l. 1. com. xv. q. 5.
c. 1. & quod potissimum erat ponendum, ipse
R. P. *Stumelii* Tomus I.

Scotus 4. d. 50. q. 3. n. 4. ubi postquam deiecit ab
Essentia Dei respectus intentionales, de quibus
supra actū, interrogans: Per quid ergo cognoscun-
tur illa ad quæ comparantur? respondet: Non per
cognitionem illius respectus (puta imitabilitatis) o-
portet ergo, quod (subaudi, omnia cognoscantur)
per illam Essentiam, quæ perfectissimè omnia repræ-
sentat, quæ ut sic representat, illa ut objecta cognita,
habet rationem ideæ, & subinferius hoc confirmans,
ait: Ipsa Essentia est exemplar imitativum & ipsa est pri-
maratio in esse cognito, non autè alia ratio, quæ prius
dat esse

M 3

esse cognitum, ut dictum est in primo libro, nimirum d. 35. ubi cum exposuisset definitionem ideæ q. unicā. n. 13. rejecto Aristotele, Platoni ut supradictum imponente, concludit: Ideam esse ipsammet Essentiam Divinam, quatenus representativa creaturæ ab intellectu divino cognita.

309 *Probatur Assertio ratione:* Essentia Divina ut se tenet ex parte objecti representantis totum id refert & continet, quidquid ad ideam requirit potest: quod probatur: quia Essentia non continet tantum creaturas analogice in esse rei, sed etiam in esse intelligibilis, ut ratio ex parte objecti & medium objectivum, in quo per intentionalem motionem creaturæ ita representantur & exinde ab intellectu divino accipiant cognitum esse, ut esto per impossibile non continerentur eminenter in illo modo illas representaretur objective, intelligerentur creaturæ ut factibiles idealiter secundum rationem suam propriam Divinamque participantem Essentiam secundum assimilationem idealem seu conformiter ad similitudinem intentionalem in Deo repertam, ergo ut dicit Doctor supra: *Essentia Divina, quæ representans objecta cognita habet rationem ideæ.*

310 Ex quibus verbis Doctoris ostenditur falsum esse, quod l. c. n. 49. *Mastrius* objicit, quod Essentia Divina res representet intellectui divino ad extra factibilis in genere causæ efficientis ut principium ens cognoscendi, non in genere causæ formalis exemplaris.

Obiectio
Mastrii
infirm
est.
Ut tamen insuper respondeamus illi ad hoc argumentum (nam ad aliud quod trahit n. 47. ab idearum multiplicatione respondebimus q. ultimā huius Controversiæ sub Assert. 3.) dico non esse mirum, quod esto Essentia Divina, ut gerit munus principii cognoscendi creaturas, simul ac sub alia ratione esse & obire posse munus ideæ aut exemplaris, nam idealis seu exemplaris causa, ut inquit Doctor sub l. d. 36. q. unica §. *Præterea quinto. n. 5.* & docet ipsemet *Mastrius* d. 8. Met. q. 1. a. 1. n. 8. spectat ad causam efficientem, nec enim distinctam causalitatem vel actionem, nec distinctum effectum infert causæ exemplaris à causalitate & effectui causæ efficientis per intellectum, nec relatio dependentiæ resultans in artificio ad exemplar seu ideam Artificis distincta est à relatione, quam exprimit opus ad tale agens compositum exemplari, id est, resultans in effectui, non ad illa divinum spectata, sed ita ut coeunt in unum principium operis artificialis, ergo perperam negat Essentiæ Divinæ rationem exemplaris, eo quod sit principium creaturas cognoscendi effectivum, hoc ipso enim esto aliquantulum exemplar spectare videatur ad formalem causam vel speciem, quam exhibet artificio quasi ad imitationem formæ, quæ rei dat speciem; proprius tamen ad efficientem reduci debet, tum quia specificatio illa extrinseca tantum est & omnino alterius rationis ab ea, quæ per intrinsecam formam habetur & præse spectat ad causalitatem formalem, tum etiam quia idea in tantum specificat, in quantum ordinat agens ad externum influxum, consequenter talis causalitas

idealis videtur potius ad efficientem quam formalem causam spectare. De quo Discipulos oportet audire Magistrum sic l. c. agentem: quod, inquit, attribuat alium effectum causa exemplari, & alium causa efficienti, non videtur probabile, quia causa exemplaris non est nisi quoddam efficiens: pergit:

Efficiens enim dividitur in efficiens per intellectum sive propositum & efficiens per naturam secundum Philosophum secundo Physicorum.

Sicut igitur naturaliter produciens non est alia causa ab efficiente, ita nec exemplaris nec exemplariter produciens, & ita idem est effectum & exemplariter productum alicuius intelligentiæ, in quantum est intelligens & in quantum exemplar.

Ex quibus manifestum fit in individuum esse causalitatem causæ efficientis & exemplaris, & quod causa exemplaris non sit nisi quoddam efficiens, & idem esse effectum & exemplariter productum. Cessat itaque ratio & argumentum *Mastrii*, quantum ad hoc quod genus causæ efficientis non abigat causam exemplarem quin in sua sententia ponente pro idea ipsas creaturas à Deo præconceptas hanc causæ exemplaris cum efficiente connexionem ipsemet fateri debet, cum enim creaturæ in mente divina objective conceptæ sunt ipsum ens possibile, quod esset, secundum rationem logicæ possibilitatis independentem à Deo in genere causæ efficientis, ut patebit *Controv. seq.* ita cum creaturam esse cognitam, quatenus est solum denominatio extrinseca resultans in creatura ex cognitione divini intellectus non sit formaliter idea, sed prout dicit ipsum esse possibile, qua cognitum in mente divina, ita, inquam, proprie nec pendet à Deo in ratione causæ exemplaris. Hinc necessario fit in opinione sua, quod causa sua exemplaris eandem causalitatem inferat ac eundem effectum quem operans per intellectum in genere causæ efficientis. Ex quibus patet quod ex illo principio, unde traxit objectionem, potius oppositum deducere debuisset.

Aliter & quidem primo loco n. 44. objicit idem contra assertionem nostram locum *Augustini* dicente ideam in divina intelligentia contineri, adeoque non ad memoriam pertinere, sed ad intelligentiam, at Divina Essentia est principium intelligendi & ut sic pertinet ad memoriam, non verò ad actualem intelligentiam, quia per intelligentiam accipit *Augustinus* actualem notitiam vel intellectum sub illa.

Ad hoc ut respondeamus adduco textum *Augustini* Q. 46. ex octoginta tribus postquam censuisset posse ideas appellari vel species sive rationes sive principales & originales formas, continentia textus & continua verba illius sunt: *Principales formas & rationes rerum stabiles, quæ ipsa formata non sunt, ac per hoc æterna & semper eodem modo se habentes, quæ in Divina intelligentia continentur, addit subinferius, nisi visione beata videri non posse, nam anima, inquit, earum visionem fit beatissima, sed negari à *Mastrio* nequit visionem beatam esse ad Essentiam Divinam & extensivè ad creaturas in Divina Essentia*

Q.II. An dentur & quid sint ideæ divinæ? 139

sentia repræsentatas, ita ut ipse intellectus divinus adeoque cognitio illius Essentiam pro objecto habeat, cum autem objectum divina intellectui divino est realiter idem, imò generaliter cum nihil sit actu proximè intelligibile, nisi quatenus intelligibiliter est conjunctum cum intellectu, quid quæro nobis adversatur id Augustini, ideam contineri in divina intelligentia, quod est Essentiam Divinam, esse intellectui divino conjunctam, & in ipsa vitaliter præsentatam, quod contra hunc Auctorem, non contra nos est ponentes ideam in Essentia intellectum cum sui intelligentiam unientem.

Probatur Assertio secunda, Patrem Divinum de facto nihil posse producere ad extra sine Verbo, non procedit duntaxat ab indivisa utriusque Essentia & potentia, sed etiam quia dicendo Verbum necessario omnia videt in Verbo repræsentata & si per impossibile non dixisset Verbum, non posset producere creaturas nisi ut in sua Essentia intellectui divino repræsentatas, illo modo quo jam vitaliter repræsentantur in Verbo, juxta id: *Omnia quæ per ipsum facta sunt in ipso vita erant*: in quem locum Augustinus 5. de Genesi ad lit. c. 14. 15. & 16. & in isto capitulo 17. ait: *in qua vita id vitaliter repræsentans*, puta ut in objecto divinæ visionis vidit omnia sibi in Essentia objecto repræsentata quando fecit, & sicut vidit ea in eadem Essentia Divina se tenente ex parte infiniti objecti repræsentantis omne factibile à Divina potentia, ita fecit, non præter seipsum videns, sed in seipso sibi illa repræsentante: ergo secundum August. & ipsissimam veritatem idea Divina est ipsa Essentia Divina se tenens in ratione objecti repræsentativi, seu qua dicit similitudinem intentionalem cum factibilibus repræsentatis ut non nisi inter Essentiam Divinam sic consideratam & creaturam sic artificialis imitatio repræsentantis & assimilatio repræsentati absque imitabilitate naturæ seu rei in essendo ad modum quo videmus ideam, quam Artifex creatus imitatur in operando esse ut plurimum alterius naturæ ab opere edendo, & si quando sit ejusdem naturæ id per accidens est, ut scitè *Smising* l. c. n. 209. circa finem.

Probatur Assertio tertia: Perfectissimum summumque Artificem Deum decet perfectissimum exemplar: sed tale non est nisi sola Essentia Divina, idque non aliter, quam repræsentans in ratione objecti infiniti omne factibile: ergo maj. est extra quæstionem, Minorem, ut probemus, præmitto Justinum Martyrem Orat. ad Gentes exhortatoria sic scribentem: *Scribit Moyses Deum sic ad ipsum locutum de suo tabernaculo: & facies mihi tabernaculum per omnia simile exemplari, quod in monte præscriptum ostendi tibi*. Ac rursus paulò post sic: *Ita jamè facies*

juxta formam, quam in monte ostendi tibi. Pergit Justinus: *Hæc scripta cum nactus Plato, nequè verba scripta cum congruenti consideratione excerpisset, arbitratus est ideam quandam discretam sive speciem separatam ab ista, qua sensu percipitur existisse: illam enim rerum qua factæ sunt exemplar nominare solitus, quoniam Moyses de tabernaculo sic habeat scriptum juxta speciem in monte indicatam tibi sic facies illud*. Subdit: *ὁμοιωσὶς δὲ καὶ ἐν τοῖς γῆς καὶ τῆς οὐρανῶς, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιωσὶς φαίνεται*, id est: nec minus itidem in terra, & coelo & homine lapsum esse liquet: quare lapsus? quia nescivit nostram Minorem, quam probamus, nam erroneè καὶ τῶν ἰδῶν ἰδέας εἶναι οἴεσθαι. Horum ideas esse putavit non Deum ipsum, sed quid extrinsecum, sicut & Moyses ita tabernaculi exemplar Deo fuisse, calluit illam minorem melius Boetius 3. de consolatione metro 9. Deum sic alloquens: *Tu cuncta superno ducis ab exemplo: pulchrum pulcherrimus ipse mundum mente gerens, considera, superno ab exemplo, quod indubiè Deus est*. Deinde pensa mundum mente gerens, haud dubiè quia objectum seu Essentia Divina illum repræsentans menti intimè unita est, cum sit realiter ipsa Essentia, quæ est omnis objecti in se intelligibiliter repræsentati actualissima repræsentatio, imò cum nulla alia intelligibilitas inexistat intellectui divino, nisi Essentiæ Dei ipsa species expressiva, ut nervosè Damascenus orat. 1. de imaginibus: *Sunt in Deo imagines & exemplaria rerum, quæ ab ipso futura sunt, & mox: Antequam fierent, erant expressa*. Dic ubi expressa erant? in intellectu divino, quod innuit subdèns ab exemplo: *Si quis volens domum edificare prius imaginem ipsius in animo effingit cogitationeque complectitur*, sed dic, quomodo erant expressa in intellectu divino, seu eo modo quò in illo est expressio & repræsentatio rei intellecta? nonne eo modo quo intelligibilitas est unita intellectui, seu eo modo, quo intellectus Essentiam omnia actualissimè repræsentativam attingit tanquam objectum per se primarium intelligibilitatis creaturarum, aut nulla intellectui divino inexistit, quam Essentiæ Divinæ intelligibilitas, nullumvè intellectus divinus attrahit objectum nisi Essentiam Divinam, quæ est actualissimè repræsentativa omnis alterius intelligibilitatis factibilium: ergo à primo ad ultimū eatenus Divina Essentia constituitur in ratione divini exemplaris, quatenus est repræsentativa illius esse, quod habent creaturæ in intellectu divino, seu ut dicitur in assertio, quatenus in ratione objecti infiniti divino intellectui repræsentat omne factibile à Divina potentia, & ita manet nostra Minor, ac proinde Assertio probata.

* * *

M 4

ARTI-

ARTICULUS III.

An illud ipsum esse representatum seu esse cognitum creaturæ, id est, ipsamet creaturas, ut objectivè solum in divina mente continentur, possint habere rationem ideæ?

315

Recole, quæ habes in Notando Articuli præcedentis, ubi, quod fuscè præstabitur Controv. seq. breviter diximus, quid sit illud esse cognitum seu objectivum & qualiter in conceptum creatum coire videatur. Quæritur ergo an ille conceptus objectivus seu creatura cognita quo refert esse objectivum in Dei Essentia objectivè exprimente creaturas habeat rationem ideæ, quia sicut diximus articu-

lo 1, n. 290. spectando definitionem S. Augustini, quod idea sit ratio æterna in mente divina, secundum quam aliquid est formabile extra, ut secundum propriam rationem ejus, vix apparere, an ad rationem formalem, an ad objectivam attineat, ita supposito quod ad objectivam attineat, vix apparet, an ad conceptum objectivum in creatum, de quo art. superiori, an ad objectivum creatum, de quo hic sit

ASSERTIO IX.

Probabilissimè teneri potest, rationem ideæ objectivæ & propriè dictæ, quatenus habent creaturæ esse objectivum in mente divina, id est, quatenus à Deo in semetipso representatæ & cognitæ sunt, ipsismet creaturis idealiter factibilibus ad censendam esse.

316

Hæc est apud Scotistas communis, ex quibus illam sustinet Bassolius 1. Sent. d. 36. q. 2. art. 2. §. Viso quid est idea. Lycherus, Taretus in 1. d. 35. q. 1. un. Meurisse in sua Metaph. supra c. Faber 1. d. 35. d. 51. q. 5. Smiling l. c. Rhada 1. p. Controv. Contr. 29. art. 5. concl. 5. Poncius disp. 4. de intellectu divino. q. 8. de ideis divinis. con. 1. n. 40. citans Granad. tract. 7. de ideis divinis. d. 1. q. 6. cui adde Ruijz d. 82. Sect. 4. num. 1. ubi concedit creaturis rationem ideæ saltem secundariò. Herincx l. c. n. 75. Felix de ideis c. 4. disp. 5. n. 7. Posnanienfis 1. d. 35. q. un. disp. 3. concl. 4. Brinzenno Controv. 12. de ideis divinis. art. 1. n. 33. citans Andream Rochmanium. Maffrius disp. 3. de intellectu divino. q. 2. art. 1. n. 49. Frassen tract. 2. de Deo. disp. 1. art. 2. Sect. 2. q. 1. concl. 2. n. 12. Saxius Tom. 1. catastro. disp. 14. q. 2. n. 45. concl. 2. & n. 57. q. 3. Pro hac sententia, quam sequitur Schola Nominalium cum suo Magistro Occam, & Durandistarum, cum suo citantur præterea multi extra Scholam Scoti ut Gerson de vita spirituali 1. Coroll. 12. Richardus d. 36. q. 2. art. 2. Major d. 35. q. in fine. Pisanus & alii plurimi.

Scotus illam satis clarè innuit 1. d. 35. §. Ad ista. n. 12. dicens: Nihil autem in mente sua tale ponitur, nisi idea, secundum istam descriptionem igitur videtur, quod lapis intellectus possit dici idea. Ipse enim habet omnes istas (subaudi, ideæ) conditiones, quia ipsa est ratio factibilis extra propria

sibi, sicut arca in mente potest dici ratio respectu arce in materia, & est propria ratio, secundum quam arca in materia formatur. Et ista est ratio æterna in mente divina, ut cognitum in cognoscente, quidquid autem est in Deo secundum quodcumque esse five rei five rationis per actum intellectus divini est æternum, sicut declaratum est supra disp. 30. &c. Ita Doctor. Ex quo textu Herincx ut supra ad initium Q. observavi, censet Doctorem esse problematicum, cujus tamen nullum omnino est fundamentum, nam quod utatur termino videtur non sequitur ipsum disputativè solum & dubitanter loqui, tum quia sæpenumero videtur accipitur pro anomalo liquet, tum, quia simpliciter subdit, quod lapis intellectus à Deo habeat omnes condiciones contentas in ideæ descriptione ab Aug. data & ab omnibus recepta, cum etiam quia subinferius ait: Licet enim Deus principaliter sit sapiens sapientia Essentia sua, ut objecti, tamen non omni modo, si non superet creaturam, quæ creatura ut intellecta ab ipso est idea, quæ certè non stant propriè ad problema, five ad utrumlibet involvens acuminis ac incerti periculum, sitne idea, vel non; sed ad utrumlibet cum æquali utriusque propositionis eversione, ad mentem Doctoris tam hoc, quam illud esse ideam, & ita posse quempiam statuere pro idea ex illis ad libitum; si ita accipiatur problema, lis erit de nomine, quid quis velit dicere problema.

Asser-

Q.II. Audentur & quid sint idea divina? 141

Affertio probatur infringendo argumenta in oppositum.

317 **P**robatur Affertio confutando principales opponentium rationes, quibus disiectis reliquæ facile expediri possunt.

Primo itaque si ob aliquam rationem creatura possibilis à Deo præconcepta non possit esse Deo ratio idea, id esset, quia tunc Deus diceretur & operaretur secundum exemplar sibi extrinsecum, quod opinari S. Augustinus sacrilegium esse censet. Secundò ideo esset, quia idea sunt rationes æternæ incommutabiles & permanentes: sed neutrum horum quadrare in hanc sententiam aperte ostendit Doctor Subtilis ll. cc. hâc q. 2. art. 1. nimirum non poni præcisè creaturas pro ideis in seipsis formaliter consideratas, sed ut sunt in mente divina, seu ut habent esse cognitum in ipso Deo, ita liquidem ut supra Doctor participant esse divinæ cognitionis, suntque rationes æternæ, incommutabiles & permanentes & cæt. sed de hoc pluribus Controv. seq. & infra in hoc ipso articulo.

318 **P**robatur secundo, vel idea esset illis neganda ratio exemplaris, quia de ratione causæ exemplaris est realis distinctio ab effectu per ipsum idealiter producto, quod esse non posse inter creaturam factam vel faciendam & ipsam possibilem apud Ortega Controv. 1. d. 8. q. 3. art. 2. n. 8. Toti Scholæ societatis Philosophica dignitas & principium est. Atqui, ut aliquid sit vera idea & influat cum principio quod per cognitionem operatur in ideatum, non exigitur maior distinctio, quam quæ assignatur inter rem secundum esse cognitum & objectivum & eandem secundum esse reale & exercitum: ergo: min. prob. à causâ finali, qui seipsum existentem causat cognitum ut possibile, imò motio & modus finalizandi per cognitionem ed tendit, ut per media, quæ ad finem consequendum utilia sunt in effectu absolute sit id ipsum, quod cognoscebatur possibile, id est, ut ipse finis cognitum ponatur: ergo cum sit suppar ratio, ad hoc ut causâ idealis, quæ per cognitionem ordinat Artificem ad edendum opus, exemplarem influxum præstet, sufficit illa distinctio, quæ versatur inter rem, ut in esse objectivo vel cognito relictam, & rem ut extra causas extratum.

319 **C**onfirmatur: Ideò secundum opposites, necessariò Philosophica dignitas & principium est in Scholâ societatis, ut effectus idealis realiter sit distinctus ab exemplari & idea, quia motio & modus causandi ideæ cognitæ non est ut absolute ponatur id ipsum, quod cognoscitur, sicut est de causâ finali, ut habet Ortega l. c. sed ejus duntaxat realis imitatio & imago ad normam & imitationem ejus quod cognitum ut exemplar illius est; unde de facto diversa realiter sunt pictorum transumpta per artem à inter esse prototypis sive exemplaribus suis depicta: atque objectivum qui per discrimen, quod versatur inter esse physicum & esse intentionale ideatum est sufficienter diversum ad hoc ut aliquid in esse objecto

sit idea sui ipsius in esse reali, ut fatetur ex Societate Fasolus apud Mastrium d. 3. q. 2. de ideis quæ divinæ art. 3. n. 65. in fine. Min. prob. ideò causâ physica necessariò distinguitur realiter à suo effectu, quia contradicit rem producere seipsam, existeret enim antequam existeret, vel antequam produceretur physice: sed non est idem cum causâ ideali, quæ non præmittit existentiam realem & exercitam, sed existentiam in esse objectivo & apprehenso, & quasi in actu signato, quæ infert veram distinctionem realem negativam positionis à non positione, & attento hoc discrimine physici influxus ab intentionali absque fundamento exposcitur distinctio major ad influxum functionis idealis, quæ ea quæ est inter creaturam in esse objectivo, & eandem in esse reali & existentiali: ergo similiter absque fundamento negatur creaturam secundum esse objectivum posse asseri ideam etiam respectu ejusdem numero creaturæ, ut existit in actu exercito, unde rectè Fasolus l. c. censet rationem in oppositum parvi esse momenti.

Instabit: In hoc casu Deus dependeret à creaturis factibilibus, quia spectaret opus ad extra effigiandum in seipso & non in Divina sua Essentia: Anteced. prob. quia Artifex in opere edendo dependet ab ideis, quando illæ non sunt identificatæ ipsi arti: ergo licet in agente creato admitti posset ideam suo modo concurrere ad productionem rei ideatæ, non tamen in Agente increato.

Ad hanc instantiam Herincx supra cit. n. 77, respondet distinguendo dependentiam, dependeret Deus à creaturis dependentia aliqua imperfecta, id est, à creatura tanquam à causâ & motivo, negat; dependeret dependentia non imperfecta scilicet tanquam à puro termino secundario representata in Divina Essentia velut objecto primario cognito, vel tanquam à mera aliqua conditione, concedit; Verum hæc responsio falsum supponit & assumit, dari scilicet dependentiam non imperfectam cum omnis dependentia ex sua ratione formali importet imperfectionem, uti videre est Tomo 2. Controv. 3. q. 2. imò hoc responsum evertit seipsum, si enim non dependeret ab operabilibus dependentia imperfecta, quomodo dependeret dependentia non imperfecta, dependentia siquidem non imperfecta necessariò erit dependentia perfecta, non perfectione entis, quia dependentia in tota sua latitudine imperfectionem & indigentiam involvit, sed erit perfecta, id est, completa & verissima dependentia, quod ad propositum malè sonat, ut etiam ipsa Divina Essentia poneretur idea, propterea tamen admitti non debet Deum in suo opere dependere ab illa, sicut esto Filius Divinus producatur à Patre, abhorrent tamen & fugiunt Theologi communiter in Divinis hunc terminum dependere admittendo Filium produci, id enim

320
Objectio.

Rejicitur
respon-
sum He-
rincx.

fides docet, improbando, Filium dependere à Patre, sic multi Auctores sustinent coëxigentiam creaturæ ad cuiuslibet possibilitatem cum verbo Divino, ut si per impossibile vel unica repugnaret, verbi implicare existentiam, & tamen citra ullius dependentiæ necessitatem verbi ad creaturam, voluntas item Divina non vult nisi cognitum, actus intelligendi & volendi non habentur, dato quod sint actus formaliter distincti de principiis suis, nisi cum tali ordine subordinationis, connexionis præsuppositionis inter se, attramen nisi relicta re dependentiæ de nomine licet facere velis, tam male sonat illa mutuo dependere à se, quam si diceret, illa sese habere ut actum & potentiam.

³²¹
*Infringitur ob-
iectio.* Aliter itaque diluenda est illa dependentia conformiter ad dicenda Q. sequenti & ad dicta Controv. præced. ubi ostendimus ad rationem creaturæ factibilis, quam ideam hinc dicimus, non exigi, quod illa in seipsa inspicatur, dum videtur secundum rationem suam obiectivam, quæ nullam dicit scibilitatem in seipsa primò, & immediatam habitudinem ad scientiam in creatam, sed quod totum esse creaturæ cernatur in Divina Essentia ut in ratione obiecti representante omnem illius cognoscibilitatem, unde sicut Divina scientia etiam visionis spectans creaturas in Divina Essentia essentialiter & primariò est imago Deitatis, est enim tota Theologica, secundariò verò & accidentaliter totius entis participati adeò ut si omnis creatura impossibilis foret, cessante solâ extrinseca extensione vel connotatione ad objecta creata, adhuc superesset in Deo prædicatum imaginis, quoad omnem intrinsecam vitalitatem, ita creatura licet illi ratio ideæ deferenda sit in sensu assertionis, ad hoc tamen non requiritur quod spectetur secundum omnem rationem formalem ejus in seipsa, seu ex intentionali motione illius, sed sufficit, quod sic spectetur in Essentia Divina, ex quo fit, quod nullare spectu Dei potius dependentia admittenda sit in operando ab ideis in hac opinione, quam quod in sententia opposita debeat ab illis, eò quod nequeat producere illas, nisi fuerint ab æterno cognitæ, tam enim necessarium est præexigi creaturarum cognitionem, ut ideæ sint, quam ut idealiter producantur creaturarum intuitionem, quæ effluit à cognitione ad productionem earundem. Nemo tamen inde, quod Deus nequeat producere creaturas nisi præcognitas, inferre potest, ideo Divinam omnipotentiam esse à creaturis dependentem, cuius nulla alia assignatur ratio, quam quod Deus non ex intentionali notione illarum, sed à solâ Essentiâ suâ notitiam earum accipiat. Plura ad hoc propositum vide Q. sequenti.

Dixi, quæ effluit à cognitione, ad prævertendam tacitam falsi suppositi objectionem, quæ nonnulli creaturas possibiles volunt potius mediantibus ideis præviis ideatas, quam ideas, nam licet habeant esse obiectivum in mente divina, attramen dependent à Deo, cuius sunt veluti imitatio & participatio consequenter præsupponunt ex parte Dei omnes causas ne-

cessarias ad suam productionem, inter quas est causa exemplaris, à qua exemplariter dependet, quidquid est & non est Deus. Sed falluntur ex duplici titulo, primo ut constabit Controv. seq. & ex supra dictis & scoto 1. d. 36. q. 9. un. 5. Præterea quinto. n. 5. ens possibile secundum logicam possibilitatem non pendet à Deo in genere causæ efficientis. Secundò quia supponit ideam recipiari cum ente possibili non cognito, quod falsum esse deprehenditur vel inde, quod secundum Doctorem Subtilem ex comparatione intellectus divini ad intelligibilia observanda sint in æternitate duo instantia naturæ. In primo instanti comparatur intellectus divinus ad Essentiam ut ad primum suum & immediatum objectum. In secundo instanti comparatur intellectus ad alia objecta creaturarum, quæ sunt secundaria, & quæ ex se non sunt objecta, sed producta in esse obiecti seu intelligibilis per intellectum, ad qualia spectat v. g. lapis ab intellectu divino productus in esse intelligibili vel esse cognito, ubi vides antiquam intellectus Dei producat creaturas in esse cognito, prius debere cognoscere suam Essentiam tanquam objectum primum & movum ad creaturarum cognitionem, à quâ tunc effluere ideam, non ergo illud esse cognitum possibilem creaturarum præsupponit seipsum, ut sui ideam pro illo instanti priori, sed profuit ex cognitione illarum pro instanti secundo, licet in sententia nostra præsupponat ideam principalem, id est, ipsam Divinam Essentiam, ut subit rationem ideæ, non tamen seipsam, quæ dicitur idea rerum producibilium in esse reali & actualis existentis, ut satis constat ex descriptione ideæ, quod sit ratio secundum quam aliquid est formabile ad extra, secundum propriam rationem ejus.

Verum nova ex hoc discursu exurgit difficultas, nimirum quod creatura possibilis constituitur in esse causæ exemplaris, respectu ejusdem creaturæ in suo esse existentiali ob solam denominationem cogniti, quæ illi accedit extrinsecè ab actu simplicis intelligentiæ, quod falsum esse constat, nulla siquidem idealis causa consistit in denominatione extrinseca petita à tendentia intellectus.

Si dicas, ut revera dicendum est, non constitui ideam ob solam denominationem cogniti, quæro, quid illi denominativo cognitionis participatæ relinquatur ex parte obiecti? nihil nisi merum possibile, quod dicit solum aliquid logicum, sive non repugnantiam ad existentiam, & meram negationem, qualis nequit præstare influxum idealem respectu entis positivi & realis, ut evidenter colligi potest ex ipso scoto 4. d. 50. q. 3. §. Secundo est videndum, n. 3. ubi postquam investigasset, an poena damnatorum habeat ideam in Deo, respondet negativè, si est, inquit, questio de poena damni, quæ est carentia visionis divine, sive de culpa, quæ est causa pænæ, sic dico, quod non videat in Essentia Divina, rationem subdit: Quia nec habent ideam, nec imitantur ideam, quia nec in se, nec in aliquo gradu entis sunt, nec per consequens imitantur illam in aliquo gradu entis.

Q.II. An dentur & quid sint ideæ divinæ? 143

entis, quibus innuit nihil privativum esse idearum, consequenter cum suppar sit ratio à requisito positivi, nec poterit esse idea: est itaque contra *Doctorem* mentem, quod ens merè possibile, quod negationem dicit, dicatur habere rationem causæ idealis vel esse exemplar entis positivi.

323 Sed hæc omnia nil obstant nostræ *Affertioni*, quæ non constituit creaturam possibilem in esse causæ exemplaris per denominationem, sed per omnimodam similitudinem vel imitabilitatem entis existentis ad ens possibile, quod licet præferat possibilitatem duntaxat negativam, quatenus non est positio entis in actu exercito, adeoque non sit quid positivum in actu exercito, seu ut loquuntur, non sint ens *verbaliter*, id est, quod *actu est*, quia tamen isthæc negatio entis stat cum connotatione entis positivi in actu signato sive in potentia est quid positivum in actu signato, sive ens *nominatiter*, id est, quod *potest esse*, per quod non solum scernitur à signatis & chymicis, quibus repugnat esse, sed insuper signat positionem exercendam sub actu existentiali, quod satis est ad induendam rationem causæ exemplaris.

Instabis. Idea seu exemplaris causa per realem influit similitudinem & convenientiam exemplaris & exemplati, à quâ similitudine idea fit regula ideati: sed realis similitudo esse nequit inter ens reale positivum in actu exercito, & inter ens reale positivum in solo actu signato. Sed hæc instantia laborat supposito non supponendo, scilicet, quod idea inferat habitudinem realem ad ideatum, regulantis scilicet ad regulatum, & hoc ad ideam, quæ terminet realem habitudinem mensurati ad mensuram, quod de relatione vel habitudine reali neque in creatis verificatur, quis enim dicit domum, ut est structura idealis extra mentem Artificis realiter referri ad domum in esse cognito & objectivo, quod habet in mente Artificis, esto ad istam cognitionem possit referri & vicissim cognitio habitudine reali ad domum extra positam, de quo hic non agimus.

Itaque remotis hæcenus difficultatibus, quæ *Affertionem* nostram debilitare videbantur, restat ut illam, cum prolixâ probatione amplius opus non sit, saltem breviter positivè stabiliamus.

324
Inter ideam & ideatum non datur habitudo realis.

Affertio rationibus positivis firmatur.

325 **E**T quidem primò ab ostensione præstata nullatis argumentum in oppositum, quia sic non posse ostendi ab opponentibus, cur implicet rem secundum esse objectivum esse exemplar ejusdem secundum esse reale. *Secundò* creaturæ in esse cognito, convenit descriptio ideæ, est enim ratio objectivæ & immutabiliter in mente divina existens, ad cuius instar creatura secundum propriam suam rationem fabricari queat. *Tertiò* concinnè probat *Poncius* disp. 5. de intellectu & scientia Dei. q. 8. de ideis divinis. num. 40. ideæ creatæ in mente Artificis sunt conceptus objectivi rei faciendæ, ergo etiam servatâ proportionem & exclusâ imperfectione in mente Artificis increati, in quo omnium conceptus objectivus perfectissimè habetur, perfectissimè siquidem cognoscit res in esse objectivo, seu ut sic cognitæ. Hanc rationem cum Saxio Tom. 1. disp. 14. q. 3. art. 2. n. 59. concl. 1. confirmat ibidem ex specificatione & determinatione Agentis ad idealiter operandum ab ipsismet rebus producendis hoc modo: quantumvis cognosceret perfectissimè ipsam Essentiam, nisi cognosceret creaturas, non esset determinatus intellectualiter ad creaturas ad extra effigiandas, & vicissim quamvis Essentiam non cognosceret, si tamen cognosceret creaturas, sufficienter esset ab omni indeterminatione vel indifferentia contractus & determinatus ad illas secundum rationem suam specificam producendas, ergo creaturæ ut sic cognitæ habent rationem ideæ. Hæc ratio quidem bona est, ad concludendum, quod creaturæ idealiter producendæ sint suo modo ideæ, sed ex mente sui Auctoris nimium probat, sique ex ea nimium infert, ergo creaturæ potius habent ra-

tionem ideæ quàm ipsamet Essentia, quæ præferentia non subsistit, potest enim sic retorqueri argumentum: quantumvis Deus cognosceret creaturas & non cognosceret Essentiam, non esset determinatus ad producendum creaturas, & vicissim quamvis creaturas non cognosceret in esse objectivo, id est, cum illa extensione & denominatione objecti, si tamen cognosceret Essentiam tanquam objectum primum & motivum ad creaturarum cognitionem, sufficienter esset determinatus ad illas idealiter producendas. *Prima sequela probatur*, quia implicat divinum intellectum moveri immediate & uniri cognoscibilitati creaturæ secundum esse formæ & speciei creatæ, consequenter implicat illas per se esse attingibiles ab intellectu ad hoc ut determinent illum ad specificationem actus. *Secunda sequela probatur* ex affirmatis dictis, quia priusquam Deus producat creaturas in esse cognito, seu priusquam resultat esse cognitum, quod est quid relativum, jam Deus, cum relatio præsupponat extrema secundum esse absolutum, habet in objecto primario & motivo cognitionem creaturarum, ex qua deinde prius resultet esse cognitum illarum: ergo sicut Deus potest pro illo instanti producere esse rerum ideale seu esse cognitum, ita posset pro eodem producere esse rerum existentiale, ergo si solum cognosceret Essentiam cognitionis creaturarum parentem, non est, cur ille non esset determinatus tum ad producendam creaturam in esse reali saltem permanentem, uti de facto illam produxit in esse intentionali, certum quippe est apud *Doctorem* 2. d. 1. q. 1. creaturas in mente divina non prius esse intelligibiles, putàtur objectum secundarium, quam

Ratio 1^a.
cui quantum va-
leat.

quàm intellectus in objecto primario, cum non prius sint in memoria, quàm in intelligentia, cur igitur pro dicto instanti non posset creaturas jam intellectas producere? Deinde in sequenti instanti cognitioni & potentia divina nihil accedit vitalitatis, quæ exprimat novam quasi cognoscibilitatem ab ipsismet creaturis mendicantem, neque prius habeant esse cognitum, quàm cognoscibile in mente divina; nihil denique accedit perfectionis, aut ullus novi prædicati partus. Creatura item illo instanti sunt in statu possibilitatis suæ, ut patebit Controv. 15. & Poncius concedit in sua Met. d. 69. q. 5. in addit. contra *Masfrum*, nil ergo deest, quin posset Deus illas producere, priusquam denominationem in seipsis accipiant de cognito esse? Itaque confirmatio Poncii ad probandum ad creaturas posse dici suo modo ideas, nequit, ut amplius patebit q. seq. primum idearum tollere ab Essentia Divina & solis dare creaturis. Quartò denique & efficaciter probatur Assertio ex SS. Scripturæ locis, quos recensimus supra artic. 1. pro Assertionem 3. n. 293. quæ pro hac re legi possunt, quibus hic superaddimus, primo locum ad *Hebræos* 11. ubi Paulus: *Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex visibilibus visibilia fierent*, qui locus magnopere firmat nostram Assertionem, nam vox *aptata* conformitatem & correspondentiam sæculorum importare cum sæculis objectivè in mente Dei tanquam idea & exemplari expressè in hunc locum depromit *S. Anselmus*, inquit: *Ex invisibilibus facta sunt visibilia, id est, ex intellectualemundo visibilis, invisibilis enim mundus in sapientia Dei erat & ad illius imitationem factus est visibilis*, quæ verba aperte indicant, Mundum, ut habet esse intelligibile in sapientia Dei, esse objectivè ita sculptum, ut ad illius imitationem sculptus sit mundus visibilis, & cum *S. Paulus* id fide à nobis intelligi dicat, & glossa ordinaria eam *Anselmi* interpretationem admittat, non est ab illa facile deflectendum ad alias con-
sortas & minus congruas ad textum.

326

Confirmatur de facto non actu ad magnum Mundum reflexo, sed directè Deus fecit hominem velut magni Mundi imaginem, propterea enim vocatur *μικρόκομος*, id est, parvus mundus à Deo effectus, aiebat *Philo*, quemadmodum Colossorum magnitudines in exiguo exprimuntur annulo, ergo vel ex ipso homine ideato cognoscitur, Mundum vel *μικρόκομον* esse suo modo ideam, vel exemplar hominis, ut est objectivè in mente divina, imò hoc summè Dei commendat sapientiam, cum non vulgaris ar-

tis & admirationis sit ab esse intelligibili magni Mundi transumptum in minori exprimere, ut liquet in illo, qui magnam navim cum omni supellestili in tam exiguo eboris fragmento depinxit, ut totum opus mulca expansilis obgeret. Sed

Nec sunt prætereunda Patrum Auctoritates, breviter saltem illas ipsas adduco, quæ non rectè intellectas nobis objicere solent:

Prima est illa *S. Dionysii*: *exemplaria*, inquit, 5. de Divinis nominibus, *didicimus esse essentie rerum effectrices rationes, quæ in Deo conjunctæ ante fuerunt, quas Scriptura divina prædestinationes* (non ut prædestinationis nomen apud Theologos recipitur, sed ut idem sonet, quod præcognitivitates & prælineamenta rerum, seu ordinationes objectivæ, sive creaturæ secundum esse objectivum, quod sibi in mente divina adsciscunt) *appellant, divinasque ac bonas voluntates, quæ constituunt & faciunt omnia*, postremis hisce verbis explicuit exemplaria divina in actu exercito, sive idealiter actu operantia, quatenus actu dirigunt voluntatem Dei ad extra condentem creaturas, & illas prædestinationem, nam Sanctus loquitur de ideis objectivis, quatenus existunt conjunctæ cum voluntate operandi aliquid ad ipsarum imitationem. Huic auctoritati consonat *Damasceus* Orat. 1. de imaginibus p. 3. *has imagines & hac exemplarisationes appellat* ----- *excellentissimus Dionysius*, omnia enim ab illo præfinita & sine ulla commutatione futura in ejus consilio non aliter antiquam fierent, erunt expressæ, objectivè scilicet in mente Dei, ut ex verbis sequentibus liquet, quàm si quis velit domum edificare, prius imaginem ac formam ipsius in animo effingit cogitationeque completitur, quasi dicat ipsas res intellectas à Deo esse imagines & exempla ipsarummet illas quippe in mente sua effingit & cogitatione sua completitur, antequam sunt, id quod clarissimè stabilit idem *Damasceus* 1. fid. c. 12. post *medium*, inquit: *intuetur omnia, priusquam deducantur ad ortum & cæt. quomodo intuetur, nisi in quantum habent esse objectivum in scientia Dei, in qua ideæ rerum locum suum sistant, & sedem ut intencionaliter movere possint, ut voluntas juxta eas, quando Deus vult operetur, unde & subdit ibi *Damasceus*, intelligens unumquodque secundum voluntariam suam intemporalem intelligentiam: quæ quidem est præfinitio & imago, cujus exemplum & expressio in prædefinito tempore fit.*

* * *

QVA